

1. TRANSCRIPCIÓ DE L'ENTREVISTA A FRANCESC COMAS

1. Pren Manresa com a model la ciutat de Barcelona? Per què?

Jo m'imagino que tota l'anàlisi històrica s'ha fet a partir de Barcelona. Hem estudiat les altres ciutats a partir del model de Barcelona, i aquest ha estat una mica com un referent. I moltes vegades es vol comparar el creixement de Barcelona, en l'àmbit de les muralles, les ampliacions, etc. I mirar si s'anaven reproduint en les altres ciutats.

Però, sobretot, el més important és que quan es va estudiar el desenvolupament urbà de Catalunya es va analitzar Barcelona, com ho han fet molts historiadors. Jo recordo que tenia uns llibres que deien: "*Elements de la ciutat medieval*", i tots aquests eren referits a Barcelona. El que vaig fer va ser és agafar aquests elements i posar-los a Manresa, comprovant que es relacionessin tots. Per això, penso que hi ha una certa homogeneïtzació des del punt de vista d'estructura urbana i la cultura cristiana occidental, ja que manté molts elements iguals en totes les ciutats. És a dir, pots anar a ciutats de França, d'Itàlia o del centre Europa, i trobes uns elements comuns a totes elles. Aquesta homogeneïtat es compara amb la ciutat islàmica del sud d'Espanya, i, per tant, trobem Tortosa que és completament diferent a Barcelona, Manresa, Vic o Besalú.

D'altra banda, suposo que també Barcelona a nivell de relació comercial i política era un referent. Éslar, estem parlant que Manresa en el segle XIV més o menys seria la cinquena ciutat de Catalunya, amb molt pocs habitants respecte a Barcelona, encara que aquesta també fos molt petita. Per això hi ha aquest model a imitar.

2. Sap informació sobre les visites de Pere el Cerimoniós a Manresa?

Estic segur que n'he sentit a parlar d'una el 1344 i el 1351. No obstant això, ja intentaré buscar informació i contactar amb gent especialitzada per fer-t'ho saber i proporcionar-te tota la informació possible.

3. La família Saera, a què es dedicaven?

Potser es podria mirar a través dels fogatges.

Els fogatges són els recomptes de població per famílies. Et dic això perquè n'hi ha un d'aquests a la Manresa del segle XIV, no gaire extens classificat per carrers.

El fogatge es comptava amb llars de foc, i cada un d'aquests era un pis o casa. Per aquest motiu no sabem quantes persones formaven la família, però el terme mitjà eren quatre persones i mitja. Jo recordo que aquest fogatge era d'unes tres o quatre pàgines, ja que el nombre de carrers de la ciutat era bastant limitat.

4. Pensa que és correcte fixar el segle d'or de Manresa el 1399? Si no és així, en quin esdeveniment posterior destacaria per marcar la fi d'aquest segle? Quan comença la decadència o pèrdua de protagonisme de la ciutat?

Pràcticament, això són les idees que tenim de la història, tenim ganes de compartimentar-la, posar-li una etiqueta i que quedi bonic.

Bé, no sé si són segles d'or, però jo marcaria tres moments importants de creixement a Manresa. Jo recordo que en la revista històrica *Avenç* van fer un especial Manresa i el titulaven "*El segle d'or de Manresa, el XIV*". Però personalment jo no posaria l'etiqueta segle d'or, sinó que m'agrada més parlar d'etapes de creixement.

Un creixement seria la primera meitat del segle XIV, però mai la segona meitat perquè la crisi és total. La sèquia, per posar un exemple, comença més o menys en el 1340 i no acaba fins el cap de cinquanta anys. El que sí que és segur és que durant aquest segle hi havia d'haver molts diners per començar una sèquia, una Seu, un Carme, unes muralles, entre altres exemples. I per tant, això demostra la importància de la ciutat. És clar, ara compara-ho amb la Manresa de la primera meitat del segle XIX, en la qual fan tretze fàbriques tèxtils al costat del Cardener. I després trobem la primera meitat del segle XX, amb l'empenta de construcció, de dinamisme cultural o d'entitats que sorgeixen.

Per tant, tornant al tema de l'etiqueta, també crec que la història ha caigut en aquest parany per fer-se assequible, que a mi em sembla molt bé, però penso que no cal etiquetar-ho com a segle d'or. L'altra qüestió és que, el "*siglo de oro*" és el segle XVII per al castellà. Potser els historiadors manresans van pensar que aquesta era la forma perfecta per denominar el segle més esplendorós de la ciutat. Les coses no són

tan simples, i, evidentment, el pagès el 31 de desembre de 1399 vivia d'una manera, i l'1 de gener de 1400 vivia exactament igual. Amb això vull dir que els segles no canvien la vida. És com aquells que diuen quan comença el segle XX, doncs crec que comença amb la Primera Guerra Mundial, i amb el segle XXI passa el mateix, ja que no comença en el 2000, sinó que probablement comença l'11 de setembre de 2001 amb l'atemptat a les Torres Bessones. Després, amb perspectiva històrica t'adones que els fets històrics no s'adeqüen als fets cronològics.

5. El gremi dels cuireters se situava en el carrer del Balç? El retaule de l'Esperit Sant el van contractar aquests o va ser la confraria dels blanquers?

El carrer del Balç és clar que una cosa és el que es vol vendre i l'altra és el que és realment. El gremi dels cuireters era a baix, al carrer de Santa Llúcia, perquè per treballar el cuir es necessita basses amb molta aigua. Ésclar, ells necessitaven descarnar les pells. Per això, posaven uns dies les pells en basses d'aigua amb calç, i així treien fàcilment la carn amb un ganivet. Llavors aquesta pell, tova i flexible, havien d'adobar-la amb herbes. Tot això és el procés industrial, però el que necessitaven per sobre de tot era aigua, i, per tant, sempre el gremi dels cuireters va estar des del carrer de Santa Llúcia fins a prop de la Carretera del Pont de Vilomara. Ésclar, quan van tirar a terra les cases del carrer Montserrat per fer-ne de noves, jo em vaig enfadar moltíssim i vaig dir als de l'Ajuntament que fotografiessin i fessin una planimetria de tots els punts i així deixar-ne constància, perquè jo he estat en cases d'aquestes i hi havia basses d'aigua a baix.

Retornant al carrer del Balç, trobo molt bé que ara el vulguin vendre com a carrer medieval, però realment és l'exemple típic que, amb el creixement econòmic i demogràfic del segle XVIII, com que l'Estat no deixa enderrocar les muralles i no es pot construir fora, es construeix amb alçària i s'edifica sobre aquests carrers. A més, amb això també passa que s'ocupa l'espai públic com a espai privat. És a dir, com que les cases que s'edifiquen a sobre del carrer del Balç són privades, convertim l'espai públic, que era el carrer, en privat. Vull dir, que s'entén com a carrer medieval, però ja dic, interessa més el punt turístic i aconseguir diners.

Però el que és segur és que els cuireters eren a Santa Llúcia i Remei, i curiosament es coneix com a Cuireteria inferior la part del Remei, i Cuireteria superior la zona del carrer de Santa Llúcia.

El gremi del cuireters i la confraria dels blanquers eren el mateix. En molts casos, el gremi tenia una confraria, i per tant un sant protector. Per exemple, el gremi dels modistes tenien com a patrona santa Llúcia, la qual era la santa de la vista. I els cuireters tenien com a patró l'Esperit Sant. També trobàvem els pagesos que tenien com a patró sant Salvador, i quan no plovia, agafaven la imatge de sant Salvador i la passejaven per tot Manresa, fent una gran processó i demanant-li que plugués. Els gremis s'organitzaven religiosament a través d'una confraria, ja que com sabràs, la religió tenia un pes del cent per cent.

Però el més important i el que jo destacaria és que els cuireters havien de tenir molt poder econòmic per pagar un retaule com aquest. És a dir, realment és el poder econòmic de la ciutat en el segle XIV, juntament amb el dels pagesos. Ésclar, trobem altres retaules, com el de sant Marc, que està bé, però el de l'Esperit Sant és un gran retaule amb un valor important des del punt de vista artístic.

Després, aquests cuireters decauran i es transformaran en velers que es dedicaran a treballar la seda, i després en cotoners, que evidentment treballaran el cotó.

6. Sap alguna informació rellevant a Manresa causada per la ràtzia d'Al-Mansur a final del segle X?

Abans de tot, la Seu romànica ha de quedar clar que era una petita església romànica. El que és segur és que va cremar tota la ciutat. La ciutat en el segle XIV tenia 4.000 persones, per tant, en el segle X la població era mínima. Has de pensar que la muralla dels segle X – XI agafa només els turons de puig Cardener i puig Mercadal. Per aquest motiu, era molt fàcil cremar la ciutat. A més, durant el segle X les cases eren probablement fetes de palla i de fang, cosa que demostra encara més aquesta facilitat de destrucció.

7. Hi ha un motiu concret i rellevant pel qual la ciutat creix, sobretot econòmicament?

Jo penso que el motiu principal era la situació geogràfica. Ésclar, Manresa està en una cruïlla de camins, fet importantíssim en tots els àmbits. Per posar un exemple, i distanciant-nos de l'època, en el segle XIX es posen les farineres a Manresa perquè és la primera gran ciutat a la qual arriba el blat del cantó de Lleida amb el tren. Per tant, la situació geogràfica fa que d'alguna manera el comerç i l'intercanvi esdevingui una activitat molt important i la prova és que tinguem la fira de Sant Andreu, per exemple.

Després, si afegim la sèquia que va permetre passar de secà a regadiu, i això comporta que la gent s'alimentés una mica més bé i que hi hagués un excedent agrari de naps, cols i cebes, sense esperar-nos gran cosa més. És clar, va haver-hi una suma de tot, ja que el fet que la gent s'alimentés més bé, que hi hagués un important intercanvi amb el qual s'acumulaven capitals, que aquests s'invertien en noves activitats artesanals, això fa que hi hagi més artesans... Tot això junt va fer qui hi hagués un important creixement.

8. Quins altres senyors / jurisdiccions importants hi havia a la vora? Cardona era un d'aquests? Si és així, quina relació tenia amb Manresa?

Tal com dius, bàsicament trobem a 23 quilometres Cardona, el màxim contrapoder del casal del comte de Barcelona. Fixa-t'hi, als Cardona els acaben nomenant ducs. Avui dia a Espanya només ho són els fills del rei.

Els Cardona començaven a Callús, a les Torres de Falç, que eren les torres d'entrada dels Cardona. D'aquí arribaven fins als Pirineus i tenien el control jurisdiccional de tot aquest territori. A més, Cardona tenia l'or blanc, que era la sal, i, per tant, tenia un poder bestial.

A part de Cardona, trobem Santpedor i Moià que estaven protegits per la ciutat de Barcelona i Sallent, propietat del bisbe de Vic. La resta eren territoris molt petits, com Balsareny. Però com ja he dit, com a gran nucli seria Cardona, no per habitants sinó com a contrapoder.

Suposo que sí que hi va haver algun conflicte entre Manresa i Cardona, encara que no ho he estudiat. Probablement, i fent història-ficció, Manresa havia de tenir més conflictes amb el baró de Castellgalí que amb els Cardona, perquè aquests eren protegits del rei o donaven molt suport al rei.

9. Quin era el camí reial de Manresa?

El portal més important és el de Sobrerroca. Això no vol dir que si el rei hagués vingut d'Urgell hauria entrat per una altra banda, però el portal senyorial i important era el de Sobrerroca. A més, aquest, comparat amb tota la resta de portals, era el primer que obrien i l'últim que tancaven, i quan hi havia una epidèmia, es tancaven tots menys aquest. Pensa també que aquest era el que es comunicava amb el camí que

anava cap a Berga i cap a Vic, i és clar, es mantenien més relacions comercials amb aquestes ciutats que no pas amb Lleida o Urgell.

Per tot això, el carrer Sobrerroca és el camí reial i, paral·lelament, el més important i on es troben les famílies més benestants. Aquesta importància dura fins al segle XX, ja que Caixa Manresa es funda aquí, així com l'alcalde Oms vivia també en aquest carrer.

10. D'on procedia la matèria primera de les construccions medievals?

Sí, per això tenim la ciutat que tenim. S'agafa la fusta d'aquí, que prové de les alzines. Per aquest motiu, totes les cases amb parcel·les medievals tenen una amplada en funció de l'alçària dels troncs dels arbres, que eren d'uns quatre o cinc metres. Però normalment, en l'època medieval, les cases es feien amb pedra que es treia d'aquí. Per exemple, tota la pedra de la Seu es va treure de darrere de la torre de Santa Caterina. Aquesta és una pedra molt dolenta i sorrenca. Malgrat això, tot es va treure d'aquí. Fins i tot per al terra que van arreglar del Passeig es va utilitzar aquesta pedra. Però si t'hi fixes, aquest terra es desgrana, senyal de la seva mala qualitat.

Però penso que és lògic que tot el material s'extregui a Manresa, per què, com ho transportaves això?

Però el que és important es que aquest tipus de roca calcària era molt dolenta. Per aquest motiu, a vegades es diu que Manresa no té un barri antic, sinó vell.

11. La contribució de la Seu va ser la mateixa per als nobles que per al tercer estat?

Abans de tot s'ha de tenir clar que la Seu és una obra que no es va acabar, perquè la façana que ara estan reformant és del segle XX.

Si mirem el seu finançament, penso que van tenir un paper molt important els gremis, sempre contextualitzant la religiositat de l'època, que va influir molt en la participació de tot el poble. Però ja dic, bàsicament són els gremis els que ajuden a pagar, tenint sempre en compte que no va ser acabada, perquè per exemple el campanar el fan al segle XVII, així que tot és un procés molt lent.

12. Quin pes tenia el clergat a la ciutat i a la comarca?

Sí, com a la resta de ciutats. Ésclar, pensa que el préstec de diners només el podien fer els jueus i l'església. Després, pensa també que, a diferència d'ara, abans només hi havia la parròquia de la canònica de la Seu. Et dic això perquè la Seu era la propietària de tot el territori que comprès entre Viladordis i Sant Joan. Totes aquestes terres eren aconseguïdes bàsicament per donacions, pels tributs. Per això, pel dret de préstec, l'església era un poder brutal. A part de la Seu, a Manresa trobem en l'època medieval l'església de Sant Miquel, que la van destruir durant la Guerra Civil, l'església de Sant Pere Màrtir a la plaça de Sant Domènec o l'església del Carme, entre sis o set més. A part, també hem de tenir en compte els nombrosos convents, que, també formaven aquest conjunt religiós.

I això continua fins al segle XIX, ja que Manresa arriba a tenir trenta-dues esglésies.

13. Per què Vic, temps després, concentra el Bisbat de la Catalunya Central, quan Manresa gaudia d'un passat gloriós?

Per qüestió política, perquè en el moment en què es fa la repoblació, es repobla primer Vic, a part de la pressió de l'abat Oliba, que és d'aquella zona.

Sempre hi ha hagut conflicte entre Manresa i Vic, i en diverses èpoques es va intentar concentrar el bisbat aquí. Fins i tot alguns historiadors dels segles XVI i XVII que escriuen llibres sobre Manresa s'han inventat els bisbes. El que sí que es va fer va ser el palau episcopal, on hi havia hagut els jutjats, perquè vingués el bisbe, però no va venir mai. Però el més important és la influència de l'abat Oliba i la qüestió que a Vic es va fer primer la repoblació.

14. El recorregut actual de la sèquia és el mateix que el del segle XIV?

No, hi ha hagut algunes modificacions. Per exemple, molts aqüeductes es van fer malbé, a darrere de les mines de Sallent també es va canviar el recorregut. Però, principalment, si s'ha canviat ha estat a causa de problemes de les infraestructures, per qüestions relacionades amb les mines o perquè no oferien condicions.

I, evidentment, quan la sèquia arribava al parc de l'Agulla, continuava recta cap al dipòsit vell i ara la fem anar cap a la planta potabilitzadora. Generalment no ha canviat gaire i, si ho ha fet, ha estat en llocs puntuals.

15. Quina era la composició de la ciutat socialment?

Sempre hi ha hagut unes divisions socials, abans i ara. Vull dir, la ciutat no és homogènia, sinó que és heterogènia, i en aquell moment sí que trobàvem grups marginals que vivien en carrers molts clars, com els jueus que vivien en la Baixada dels Jueus. En canvi, el carrer Sobrerroca i el de Sant Miquel sempre van ser carrers dels nobles, com també la casa dels veguers i dels batlles, i això ho trobem fins al segle XX. Després trobem els pagesos fora de les muralles, en les Escodines. Els gremis dels cuireters i els blanquers en el carrer de Santa Llúcia i Remei. És a dir, hi havia una estratificació social i econòmica molt determinada, tant aquí com en qualsevol ciutat occidental d'Europa. Cal pensar que avui dia la ciutat tampoc no és homogènia, perquè si vas al barri vell et trobes amb una gent determinada i si vas a la Pineda trobaràs un altre tipus de gent.

Ja fent una mica de sociologia, per exemple els teus pares es relacionen amb altres persones del seu estatus social. És a dir, tu, jo, els meus fills ens movem entre persones del nostre estatus i establim vincles afectius. Som gregaris!

2. PERGAMINS DE LA SÈQUIA

2.1 Document 29 del Llibre Verd de Manresa

“1339, agost, 23. Barcelona

Pere III concedeix permís a la ciutat de Manresa per agafar aigua del Llobregat i fer una sèquia, per on cregui necessari, per dur l'aigua fins a la ciutat. La ciutat es podrà quedar amb tots els drets i rendes de la sèquia i, en els següents 10 anys, només haurà de pagar 5.000 sous en concepte de quèstia i podrà exigir i rebre les imposicions acostumades. Passat aquest termini, la quèstia serà de 12.000 sous.

Nos, Petrus, Dei gracia rex Aragonum, Valencie, Sardine et Corsice comesque Barchinone, solliciti more regno circa comoda tunam per quam nostram civilem potenciam bonumque comune ac totan rem publicam civitatum atque locorum quibus actore Domino presidemus nostris temporibus augeamus; sane oblata nobis ex parte vestri, consiliariorum, iuratorum ac proborum hominum universitatis civitas Minorise supplex peticio continebat quod cum defectus pluviarum temporibus nunc transactis, magnam sterilitatem ac bladi carenciam in paribus vestris, induxerit vos ad supplendum defectum huiusmodi prehabito magistrorum in talibus expertorum diligenti consilio provide cogitastis, ut de flumine Lupricati sumatur aqua et per novam cequiam seu alveum noviter construendum ad possessiones et predia vestra et aliorum in dicta civitae degencium et aciam aliorum possint quandocumque volueritis irrigari. Set quia sumptuosum quan arduum, vestre non suppetunt facultates, nobis vobis impendere dignaremur. Nos itaque, attendes quod ex et bonis passa fuit et nunc patitur iam dicta civitas detrimentum uoque ex huismodi opere, tam in terris irriguis quam in pluribus aliis, evidens multum et utile nobis et vobis ac toti rei publice proveniet incrementum cum ex ipso irriguopluviarum penuria ut plurimum compensetur vestris propter comune bonum iustis supplicationibus annuentes; gratis, ex certa sciencia et consule atque spontanea voluntate, cum presenti carta nostra perpetuo valitura, concedimus vobis, consiliariis et iuratis ac probis hominibus universitatis civitas predictae, quod vos possitis recipere aquam de dicto fluvio Lupricati et ad hoc facere alveum vel cequiam competentem, per quam aqua ipsa possit transduci usque ad civitatem predictam vel ad locum de quo vobis videbitur

expedire. Aqua vero predicta possit habere transitum et meatum per quecumque locum vel loca conveniencia ad cognitionem aliquorum proborum hominum civitatis predictae, qui per consiliarios et iuratos ipsis civitatis vel maiorem partem ipsorum ad hec fuerint deputati. Ita tamen quod teneamini satisfacere dampna passis ad cognitionem et arbitrium vicarii nostri Bagiarum vel eius locumtenentis, petito consilio dictorum procerum deputatorum. Sic tamen quod illi quibus satisfactio fuerit facienda, nullum super hoc litigium subeant nec ex hiis causa aliqua possit duci. Preterea, inhibemus districte ne aliquis, cuiuscumque status vel condicionis existat, audeat vel presumat accipere de aqua per dictam cequiam defluente ad opus rigandi vel alterius cuiuslibet ademprivii nisi ad lavacrum vel ad potum absque voluntate, licencia et permissu dictorum proborum hominum, qui tamen boni sufficientes et idonei eligantur per consiliarios et iuratos dicte civitatis vel maiorem partem ipsorum ut superius continetur. Ita videlicet quod volentes habere ademprivium dicte aque, in principio habeant cum dictis probis hominibus convenire et subsequenter fiat ad cognitionem cequiarii dicte cequie, qui annuatim per predictos consiliarios et iuratos vel maiorem partem ipsorum, cum auctoritate et assensu nostri baiuli, eligatur. Concedimus insuper quod quicumque rigaverit vel rigare poterit ex aqua dicte cequie, postquam extracta fuerit de suo flumine seu matrice, certam quantitatem vobis et dicte universitati habeat solvere pro intrata et aliam certam quantitatem anno quolibet, iuxta mensuram utilitatis et comodi quam vel quod recipiet vel recipere poterit ex eadem ad cognitionem dicti vicarii cum consilio proborum hominum predictorum. Insuper, pro subportandis sumptibus et expensis pro dictis operibus faciendis et pro dicta cequia condirecta tenenda et pro solventis nobis et nostris quantitibus infrascriptis, damus et perpetuo per presentes concedimus absque retencione aliqua vobis, dicte universitati, et posteritati vestre integritate omnes intratas, redditus, census, exitus et proventus et totum commodum et emolumentum que pervenerit vel obvenerint ratione dicte aque vel cequie seu eius cequiagii, vel iuris alterius cuiuscumque provenientis vel proventuri ex aqua, cequia et cequiagio supradictis. Ita quod nos vel successores nostri nichil quoquomodo possimus petere, exigere, habere vel recipere de predictis. Et ut ad dicta opera facienda et, ut convenit, adimplenda, tanto promptius unanimiter insurgatis quanto nostra subsidia circa hec vobis senseritis potiora. Cum presenti carta nostra vobis graciosae concedimus quod per spacium decem annorum, a kalendis presentis mensis augusti in antea numerandum, non detis nec dare teneamini nobis vel nostris pro questia, peyta, subsidio,

servicio, auxilio vel quacumque alia exactione sive demanda regali, quocumque nomine censeatur, nisi quinque mille solidos Barchinone anno quolibet predictorum. Nam ab omnibus aliis quibuscumque exactionibus et demandis qualitercumque per nos vel nostro nomine vobis factis vel faciendis, vos, universitatem predictam ac singulos eiusdem, per dictum decennium enfranquimus et franchos, immunes, liberos facimus et quitios. Transactis vero decem annis predictis, detis et dare teneamini nobis et nostris perpetuo in compensacionem questie, peyte, subsidii, servicii, auxilii et pro quacumque alia exactione vel demanda regali quocumque nomine censeatur et pro iure quolibet in dicta aqua vel eius cequia pertinente vel competituro aliqua ratione, duodecim mille solidos Barchinone annuatim dumtaxat de redditibus et exitibus cequie supradicte. Sic quod lapsis dictis decem annis detis nobis et nostris imperpetuum quolibet anno predicta duodecim mille solidos et non detis vel teneamini dare amplius pro predictis questia, peyta, subsidio, servicio, auxilio et quacumque alia exactione et demanda regali; nam vobis solventibus nobis et nostris dicta duodecim mille solidos annuatim post dictos decem annos ut est dictum. Nos, gratis et ex certa scientia, liberamus, absolvimus, damus et remittimus vobis, dictis consiliariis, et iuratis ac probis hominibus et universati civitatis predicte, et vestris perpetuo omnem questiam, peytam, subsidium, servitium, auxilium comune et quamcumque aliam petitionem seu exactionem regalem quocumque nomine nuncpetur, per nos vel nostros vobis vel vestris quomodolibet aliquo tempore faciendam et, etiam, totum ius et quicquid iuris compeit vel competere potest, nunc vel in futurum, nobis aut nostris quacumque ratione, iure, modo vel causa. In predictis autem que nobis remittimus et donamus vos et vestros ab amnibus aliis maioribus quantitibus, a vobis vel vestris habendis vel exigendis, rationibus supradictis vel aliqua ex eisdem vel alia, quoquomodo vos et vestros imperpetuum franchos, quitios, liberos ex nunc facimus et immunes. Intelligimus tamen quod si dictum opus non haberet effectum, quod vos propterea non sitis immunes a prestacione questie, subsidii, servicii vel alterius exactionis vel demande regalis, ymo, teneremini nobis sicuti nunc tenemini et non aliter ad predicta. Et etiam, in dicto casu, teneamini nobis solvere et restituere totum id quod per dictum tempus decem annorum, vel pro rata ipsius, vobis remissemus, videlicet duo mille solidos quolibet anno, com ipsa duo mille solidos dumtaxat vobis retinueritis pretextu remissionis, immunitatis et franchitatis quam vobis facimus per dictum decennium, ut superius continetur.

Si vero dictum opus efectum habuerit et lapso dicto decennio redditus et proventus dicte cequie vel cequiagii, seu iuris ex eis provenientis, non sufficerent ad solucionem dictorum duodecim mille solidorum, nobis et seccessoribus nostris annis singulis prestandorum vos teneamini huiusmodi quantati duodecim mille solidos annuatim perpetuo facere complementum. Demum, ut dictum opus citius et melius possit perfici et compleri, habito super hiis peritorum et religiosorum consilio, quia invenimus hoc posse fieri sine peccato eo inter alia quia ex predictis nedum civibus et habitatoribus dicte civitatis, ymo et quibuslibet aliis inde transeuntibus vel iter agentibus et tocus rei publice utilitas procuratur. Vobis, ex uberiori gratia, pressncium tenore concedimus quod per decem annos, a data presencium continue numerandos, possitis in dicta civitate imponere, facere et ordinare impositionem vel impositiones iuxta modum assuetum et alia prout vobis videbitur faciendum. Et ipsas impositionem vel impositiones exigere et levare, petere et recipere pro dictis operibus faciendis. Ita tamen quod omnia que habebuntur ex impositionibus ipsis in opere dicte cequie et aque decende et condirecte tenende et non in alios usus aliquatenus convertantur, de quibus eciam teneamini reddere compotum et rationem baiulo nostro Minorise vel eius locumtenenti qui ea recipiat nomine nostro. Ceterum, ne habentes molendina in civitate predicta, ex premissis dispendia paciantur hoc perpetuo prohibemus edicto, ne aliquod vel aliqua molendina aliquo modo vel forma in dicta cequia vel aliquo loco ipsius aliquo tempore construantur.

Et ut predicta omnia potioem obtineant firmitatem, iuramus per Deum et eius sancta Quatuor Evangelia, corporaliter per nos tacta, ea omnia et singula inviolabiliter observare et facere observari ut superius continetur, et non contrafacere vel contravenire nec aliquem contravenire facere permittere vel consentire aliqua ratione.

Constat etiam quod vos pro dictis graciis et concessionibus a nobis obtentis, absolvistis, relaxastis et remisistis omnibus predecessoribus nostris et nobis, omnes et singulas peccunie quantitates ratione questie, subsidii, servicii, auxilii et alterius exaccionis ac demande regalis vel alia quacumque ratione vel causa, huc usque indebite vel iniuste a vobis vel predecessoribus vestris petitas, habitas vel extortas. Mandamus itaque cum presenti cata nostra omnibus heredibus et successoribus nostris, procuratori generali, thesaurariis, vicariis, baiulis ac universis aliis affcialibus et subditis nostris, presentibus et futuris, quod predicta omnia et singula firma habeant et observent et ab

omnibus faciant imperpetuum efficaciter observari, et non contraveniant nec aliquem contravenire permitant aliqua ratione. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram indefieri et plumbea bulla nostra iussimus comuniri.

Datum Barchinone, decimo kalendas septembris, anno Domini millesimo trecentesimo tricesimo nono. Exaravit P.

Signum + Petri, Dei gratia regis Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice comitisque Barchinone predicti, qui hec concedimus et iuramus.

Testes sunt inclitus infans Petrus, Rippacurcie et Impuriarum comes, inclitus infans Iacobus, comes Urgellensis et vicecomes Agerensis, inclitus infans Raymundus Berengarii, comes Montaneorum de Prades, frater Ferrarius, Barchinonensis episcopus, Otho de Montecatheno..

Sig + num Domini de Biscarra, scriptoris dicti domini regis, qui de mandato ipsius hec scribi, fecit et clausit loco, die et anno prefixis.”¹

2.2 Document 37 del Llibre Verd de Manresa

“1345, novembre, 19. Vic

Berenguer, abat de Sant Pere de Besalú, com a procurador del bisbe de Vic, i Ramon Saera, com a procurador de la ciutat de Manresa, estableixen, aproven i signen els capítols i condicions de la concòrdia entre el bisbe i la ciutat sobre el pas de la sèquia pel terme de Sallent. Miquel de Ricomar, bisbe de Vic, i el rei Pere III aproven i ratifiquen aquesta concòrdia.

Noverint universi quod cum controversia esset inter reverendum in Christo, patrem et dominum Vicensem episcopum, ex una parte, et universitatem civitas Minorise, Vicensis diocesis, ex altera, pro eo quia dicta universitas impetraverat a domino rege Aragonum quod in termino castri de Balcereny, quod est alodium et de iurisdictione dicti domini regis, eiusdem diocesis, possent recipere aquam fluminis Luppricati ad dictam civitatem ducendam per quecumque loca. Et propterea facerent dicta universitas aqueductum sive

---

¹ **TORRAS, Marc:** *El llibre Verd de Manresa (1218-1902)*. Fundació Noguera, Barcelona, 1996.

alveum aut cequiam ad dictam aquam ducendam per terminos castri de Salliente, dicte diocesis, quod est alodium liberum et franchu Vicensis ecclesie, cum pro alia loca dicta cequia non posset duci ad dictam civitatem. Et dictus dominus episcopus diceret hoc eis non licere dupplici ratione, prima, quia non erat eis licitum occupare et frangere terram ecclesie Vicensis absque licencia et permissu domini episcopi supradicti; secunda, quia dictus dominus episcopus et eius ecclesia habeant molendina in dicto flumine infra terminos dicti castri de Salliente, que fierent inutilia in totum vel saltem in parte per acceptionem et duccioben dicte aque. Et quod cum dicta ecclesia habuisset dictum castrum ab illustrissimo domino rege Aragonum ex causa permutacionis alterius terre, quam dicta ecclesia habebat in regno Valencie, et in dicta permutacione dictus dominus rex dederat dictum castrum de Salliente dicte ecclesie cum omnibus molendinis ibi tunc constructis et in posterum construendis, dicta eciam ecclesia possedisset dicta molendina in dicto loco per tantum tempus quod memoria hominum in contrarium non existit, non erat licitum dicte universitati dictam aquam ocupare et ad dictam civitatem ducere. Et quod nec eciam dominus rex in preindiciu dicte ecclesie, salva sui reverencia in omnibus, potuit hoc concedere. Et propterea, decanus dicte civitatis alia dictus in iure officialis foraneus pro reverendo in Christo patre domino Galcerando, bone memorie Vicensis episcopo, declarasset consiliarios et iuratos et aliquos alios dicte civitatis, singulares et quosdam alios, incidisse in penas statutas per constituciones concilii provincialis Terracone contra invasores bonorum et rerum ecclesiasticarum. Et prpterea faceret predicto denunciari excommunicatos et in locis ubi versitas ex dicta causa per eundem decanum fuisset supposita ecclesiastico interdicto. Et dicta universitas ex adverso responderet quod dominus rex potuerat concessisse dictum ductum aque per terram ecclesie absque assensu dicti domini episcopi, satisfaciendo tam dicte ecclesie quam eius hominibus et sibditis quam etiam aliis quod prpter publicam utilitatem dominus rex, hec et alia similia poterat et consueverat concedere et eciam ordinare per terras ecclesiarum et quorumcumque aliorum infra regna sua constitutorum absque licencia prelatorum per quorum terras transiret. Dicerent eciam dicta universitas quod propter redempcionem dicte aque, dicta molendina dicti domini episcopi non deteriorabantur pro eo quia dicta aqua sufficebat ad omnia supradicta. Et ideo appellassent a declaracione et aliis processibus dicti decani et ecclessia a dicta sententia interdicti. Tandem, reverendus in Christo, pater dominus Berengarius, Dei gratia abbas monasterii Sancti Petri de

Bisulduno, diocesis Gerundensis, vicarius in spiritualibus et temporalibus generalis reverendi in Christo, patris et Domini, domini Michaelis, divina providencia Vicensis episcopi, habens, ut asserit, ad hoc potestatem a dicto domino episcopo, agens in hac parte de consilio et assensu venerabile capituli Vicensis ecclesie predictae et precedentibus pluribus tractatibus habitis in ipso capitulo de premissis, et venerabilis Raymundus de Area, iurisperitus, civis dicte civitatis Minorise, actor, syndicus et procurator constitutus, ut asserint, ad hec inter alia per consiliarios dicte civitatis de assensu iuratorum eiusdem, cum publico instrumento infra intitulo, venerunt ad transaccionem et amicabilem compositionem super predictis omnibus sub hac forma.

Quod nos, dictus frater Berengarius, vicarius reverendi domini episcopi supradicti, de consilio et assensu venerabile capituli Vicensis ecclesie supradicte et precedentibus pluribus tractatibus habitis super predictis in capitulo supradicto, damus, stabilimus et concedimus in emphiteosim in perpetuum vobis, dicto venerabili Raymundo de Area, iurisperito Minorise, sindico et procuratori predicto, nomine et vice dicte universitatis presenti et recipienti per vos, dicte universitati, licet absenti, quod dicta universitas Minorise possit facere, preficere et habere cequiam in ea forma qua incepta est in termino castri de Salliente ad ducendum aquam fluminis Luppricati ad dictam civitatem Minorise, quam aquam dicti fluminis Luppricati possint ad usum suum ducere, etiam totam si totam ducere voluerint, per ipsam cequiam ad dictam civitatem. Hanc autem dacionem et stabilimentum et concessionem dicte cequie facimus vobis et dicte universitati sub annuo censu viginti solidos solvendorum perpetue anno quolibet festo omnium sanctorum quodque hanc solutionem incipiant facere in proximo venturo festo omnium sanctorum. Et quod possimus et possit, dictus dominus episcopus et sui successores, vos et dictam universitatem et consiliarios eiusdem ad solutionem dicti census, compellere et distringere per iurisdictionem ecclesiasticam vel alia prout melius poteritis et poterint et nobis et sibi videbitur faciendum. Salvo quod propter moram solutionis dicti census vel alia non possimus emparare dictam cequiam nec eam frangere, nec per eam cursum aque modo aliquo impedire. Et etiam quod per cessationem dicti census etiam multorum annorum dicta cequia non possit cadere in commissum, sed si per biennium cessatum fuerit ex tunc censum cessatum habeant solvere duplicatum. Predictas igitur donacionem, stabilimentum et concessionem dicte cequie per terminum dicti castri de Salliente, faciende et perficiende et habende ad dictum usum aque

ducende, sic facimus et concedimus quod solum seu patium dicte cequie, quatenus erit infra terminos castri de Salliente, ad alium usum nullatenus habeat universitas supradicta. Immo, si quocumque casu sursus dicte aque per dictam cequiam non fieret aut cessaret preterquam impedimento nostro vel Vicensis episcopi et suorum, quod dictum solum seu patium dicte cequie, quatenus sit et erit infra terminos dicti castri de Salliente, sit et remaneat in pleno, francho et libero dominio domini episcopi Vicensis quia sic erat ante concessionem presentem. Ita quod si cursus dicte aque per quinquennium continuum cessaverit fieri per dictam cequiam quod ex tunc dominus episcopus, aut homines sui, aut terram tenentes, ibi sub eo possint illam, quatenus sit et erit infra terminos dicti castri de Salliente, colere, fodere et laborare ad omnes duas voluntates, sicut alias terras proprias eorundem, sed ex tunc dicta universitas non teneatur ad solucionem census predicti.

Et quod eciam pendente dicto quinquennio possint bestias, bestiarum, greges et armenta et pecudes in dicta cequia et per eam, quatenus sit et erit infra terminos dicti castri Salliente, pascere et pasci facere sine contradiccione dicte universitatis et singularium de ea. Si tamen dicta universitas, aut cives eiusdem, dictam cequiam reficere seu tornare voluerint et aquam ducere per eandem, concedimus eis quod hoc possint facere non obstante prescripcione aliqua vel lapsu temporis quamtotumque, sed ex tunc, videlicet, postquam dictam cequiam reficere seu tornare voluerint et aquam reducere per eandem, teneatur dicta universitas ad solucionem dicti census prout ante lapsum dicti quinquennii tenebatur. Si vero dicti cives aut universitas dictam cequiam oer aliam vel alia loca termini dicti castri mutare voluerint, aut illam ampliare ver restringere, aut altiore vel profundiore facere, concedimus eis quod facta per eos primitus satisfaccione de pretio terrarum quas ad hoc opus habuerint et de dampnis, eciam que prpterera dabuntur aut fient illi vel illis cuius vel quorum terre huiusmode fuerint, que dampna huiusmodi sustinebunt ad cognicionem duarum personarum per dominum episcopum et per dictam universitatem eligendarum hoc facere valeant et non ante. Concedimus insuper vobis quod dictam cequiam, quociens opus fuerit, possitis purgare, inundare et etiam escombrare, et purgaciones, inundaciones et escombramenta providere et ponere in marginibus et horis et rippis dicte cequie. Retinemus tamen et salvamus quod homines terras habentes contiguas dicte cequie possint, quilibet in suo iuxta rippas dicte cequie, plantare arbores infructiferiis cuiuscumque nature et eciam arbores olivarum,

lauroreum et ladonerium, relicto tamen per eos itinere inetr dictam cequiam et dictas arbores per quod non obstantibus ipsis arboribus et branchis aut ramis earum possint unus homo ante alium libere sine impedimento transire. Et quod possint eciam ipsi homines, post dictum iter et arbores supradictas, intra suas possessiones plantare vel plantari facere arbores fructiferas vel alias, quas magis duxerint eligendas. Hanc igitur dacionem, stabilimentum et concessionem vobis et dicte universitati, ut premittitur, facimus que possitis ducere dictam aquam, etam si totam quantam fuerit in dicto flumine Luppricati dicere volueritis, per cequiam supradictam. Ita eciam quod super eius ductu vobis et dicte universitati non possit fieri vel opponi impedimentum, obstaculum vel contradiccio per dominum Vicensis episcopum, qui est aut qui pro tempore fuerit, nec per capitulum aut aliquem de ecclesia Vicensis, aut per homines castrorum de Arters, de Salliente et de Costronovo, pro eo qua diecerent aquam defficere eorum molendinis, quos habent in termino de Salliente, aut alia qualibet ratione. Volumus tamen et expresse condicimus vobiscum, dicto Raymundo, quod si dominus episcopus qui est vel pro tempore fuerit requireretur per aliquos, qui non sint homines de sua terra nec de sede nec de capitulo eiusdem, quod procederet contra dictam universitatem aut singulares ex ea pro eo, quia auferretur aut minueretur eorum aut rerum suarum usibus dicta aqua, si in eo casu per iurisdictionem ecclesiasticam sibi pertinentem et dicto casum congruentem procederetur contra eos pro faciendo eis iusticiam requisitus, ex hoc dici non posset prestitisse impedimentum, contradiccionem vel obstaculum aliquod in premissis. Volumus isuper et expresse condicimus vobiscum, dicto Raymuno, quod cequiarus vel cequiarii qui pro tempore ponentur ad conservacionem et custodiam dicte cequie, qui causam quamdiu cequiarius vel cequiarii fuierint, non possint tenere officium domini regis vel alterius qui esset temporalis dominus Minorise, quociens ibi eum vel eos poni contigerit antequam dicto officio, uti possint, faciant et prestant sacramentum et homagium dicto domino Vicensis episcopo aut baiulo de Arters vel de Salliente, eius nomine, recipienti, cuius vigore et virtute se obliget quos bene et legaliter se habebit in officio dicti cequiarii et quod vitabit quamdiu ibi cequiarius fuerit pro posse suo omne dampnum dicti domini episcopi et terree sue. Est tamen nostre intencionis et volumus quod homagium et sacramentum predicat sint huiusmodi efficacie, quod per mala aut dampna que dederit aut facerint dicti cequiarii in personis aut bonis subditorum domini episcopi vel aliorum infra terram suam aut extra, non possint dici esse proditores aut basatores, nec facisse contra homagium vel sacaramentum prestita per

aundem, nisi per id principali intenderet dampnificare vel iniuriari dominum Vicensem episcopum aut eius ecclesiam, quamvis per consequenciam dampsum vel iniuriam paterentur. Sed quod cequiarius pro maleficis huiusmodi, quatenus infra iurisdiccione[m] temporalem domini Vicensis episcopi essent comisa, per dominum Vicenseis episcopum aut baiulos vel officiales suos possit secundum criminis qualitatem puniri. Retinemus eciam quod si dictus cequarius vel cequiarii, post dicta dampna data vel facta per eos infra iurisdiccione[m] temporalem dicti domini episcopi, inventi fuerint vel reperti infra iurisdiccione[m] regiam, aut officialium regiorum, quod baiulus Minorise et vicarius Minorise et Bagiarum et alii officiales regii, ille videlicet infra cuius iurisdiccione[m] inventi fuerint vel reperti, per dominum episcopum vel baiulum de Arters et de Sallent habeant illum vel illos remittere et remitant ad dictum dominum episcopum vel baiulos supradictos infra quorum iurisdiccione[m] temporalem deliquerint puniendos. Retinemus eciam et condicimus quod si cequiarius vel cequiarii, qui possiti fuerint ad custidiam dicte cequie, videbuntur domino episcopo, aut vicario suo in eius absencia, esse homines vel persone rixose et brigose et quod maliciose vel dampnose contra terram domini episcopi se haberent in dicto officio, quod dictus dominus episcopus, aut eius vicarius seu locumentenens in eorum absencia, possint illum ex toto a dicto officio remove[re] et quod ex tunc ponatur ibi alius sufficiens qui prestat sacramentum et homagium dicto domino episcopo vel dicto eius baiulo, ut superius est iam dictus.

Item concedimus vobis et dicte universati quod pro reparandis rippis et refeccione dicte aque ne labatur, possitis scindere et recipere ramos arborum infructiferarum et eciam ipsas arbores infructiferas totas satisfaciendo tamen dampna passis. Sed de arboribus fructiferis nolumus quod possitis recipere ramos arborum earundem, aut ipsas arbores vendere voluerint et petuerint. Nec intendimus quod aliquis ad vendendum predicta compelli valeat quoquomodo. Si vero aliquis quantum ad dictas arbores fructiferas contrarium egerit quod incidat in penam saxaginta solidos domino Vicensi episcopo applicandam et ultra hoc teneatur satisfacere dampna passis.

Item retinemus dicto domino Vicensi episcopo et ecclesie Vicensi et nobis, eius nomine, quod si de dicta cequia, quatenus erit infraterminos dicti castri de Salliente, vicio eius vel alia aqua labatur per trentes vel terras dicti castri de Salliente quod dictus dominus episcopus aut homines dicti castri habeant dictam aquam, sit labentem quamdiu sic labetur vel decurrerit ad faciendum

inde suas omnimodas voluntates. Ita tamen quod dicta universitas de cursum vel lapsum dicte aque possit claudere vel restringere, ne labatur vel discurrat ab ipsa cequia non obstante prescripcione vel lapsu temporis aut alia quavis causa.

Item quod cequiarius vel cequiarii qui ponetur pro tempore ad regimine et custodiam dictarum cequie et aque, ligetur et cadat d omnia banna et in omnibus bannis que ponentur seu statuentur in terra domini episcopi contra euntes per vineas, terras et possessiones alienas, aut colligentes, fructus, erbas seu olera contra vel preter domini voluntatem. Et in omnibus et ad omnia alia banna que ponentur seu statuentur, quacumque de causa in terra domini episcopi Vicensis, si contra ipsa banna intra dicti domini episcopi iurisdiccione[m] temporalem comiserit, et nichilominus quod ultra dicta banna dampnum datum habeat emendare.

Item retinemus quod si cequiarius vel cequiarii, qui pro tempore ponentur ad custodiam dictarum cequie et aque, casu vel in rixa aut ex deliberato proposito vulnerabitur, occidetur vel alia sibi iniuria inferretur infra iurisdiccione[m] temporalem dicti domini episcopi quod universitas dicte civitatis Minorise, aut dominus rex vel officiales sui quicumque sint, de hoc se nullatenus intromitant, nec aliter se moverent ad dampnificandum terras vel homines dicti domini episcopi, nec eciam dicta universitas ingredi audeat dicta de causa terram domini episcopi ratione predicta, incidat in penam mille morabatinorum boni auri et fini et recti ponderis. Et si singularis vel singulares ex dicta universitate sine dicta universitate ingressi fuerint ex dicta causa in terra domini episcopi invadendo vel dampnificando, incidat eorum quilibet in penam ducentorum solidorum Barchinone de terno. Et nichilominus, tam ipsi quam dicta universitas, scilicet quilibet suo casu de dampnis datis, habeant facere emendam, sed dictus dominus episcopus, aut baiulus eius, dictum crimen vel delictorum commissum in personam dicti cequiarii puniat prout de iusticia faciendum fuerit, omni venia et remissione cessantibus. Retinemus insuper quod banna quecumque apponentur seu statuentur contra comitentes in dictam cequiam seu aquam, quantum dicta cequia durt vel est et erit infra terram et iurisdiccione[m] temporalem domini episcopi, quod illa banna ponantur et statuantur infra terram domini episcopi per eum vel baiulos suos et non per alium. De bannis tamen, que acusabuntur per dictum cequiarium, dentur sibi retrodecimum per dictum episcopum, aut baiulos suos per illum, videlicet qui bannum huiusmodi exhiget vel solvi compellet. Et quod dictus

cequiarius iuret in posse dicti domini episcopi, aut baiuli sui vel eius locumtenentis in castro de Salliente, quod circa acusacionem huiusmodi fraudem aliquam non commitet et si contra fecerit quod inde per dominum episcopum, aut suum baiulum, puniatur. Nec per hec intendimus concedere quod dictus cequiarius ratione dicti sui officii possit aliquam iurisdiccione[m] assequi vel habere circa dictam cequiam vel aquam, aut homines comitentes contra eas, aut distringere ipsa banna.

Item retinemus quod si dicta cequia infra iurisdiccione[m] temporalem dicti domine episcopi per aliquem vel aliquos frangeretur aut desrueretur, aut alia comiteretur in ea, quod talis malefactor per dominum episcopum aut suos baiulos de dicto crimine puniatur et quod de bonis dicti malefactoris emendetur dampnum datum in dicta cequia et aliis, qui propter decursum dicte aque vel fractionem dicte cequie per vineas, campos vel alia, fuerint dampna passi. Et si dicti malefactor vel malefactores fugerint de dicta terra dicti domini episcopi et extra illam capti fuerint, quod fiat eis remissio dicto domino episcopo Vicensis aut officialibus suis per afficiales regios, sic per omnia cum de cequiario servicio fieret superius est iam dictum.

Item retinemus et condicimus scpecialiter et expresse quod dicta universitas satisfaciat et habeat satisfacere omnibus, tam subditis dicti domini episcopi quam aliis terram tenentibus infra territorieum dicti castri de Salliente, que dampnum sustituerunt aut sustinebunt in posterum ratione dictarum cequie vel aque, de omnibus dampnis tam datis quam dandis cum data fuerint ea occasione quocumque modo, tam per occupationem terrarum quam percium expletorum vel quacumque alia causa. De terris tamen et in terris et expletis et aliis que infra terram dicti domini episcopi possiderunt, possident vel in posterum possidebunt.

Item condicimus et retinemus quod si ripparum vicio vel quovis modo alio dicta cequia frangentur, dum tamen factum non fuerit pro parte domini episcopi aut subsitorum suorum, quod si opponatur, habeat in brevi probari vel per decursum dicte aque dampnum in posterum dabitur alivui de subditis domini episcopi vel aliis terram tenentibus infra territorium dicti castri de Salliente, quod dicta universitas totum illud dampnum emendet integre illi vel illis qui hoc dampnum sustinebunt.

Item retinemus quod si per quosvis inimicos dicti domini episcopi aut ecclesie Vecensis vel civitatis Minorise aut alicuius civis eiusdem civitatis vel quovis

alio casu dicta cequia frangerentur, universitas Minorise sonum mitendo vel alia avalotando aut dampnum dando non ingrediatur seu intert infra terram domini episcopi. Et si contrafecerit, dampnum quod dederit habeat emendare et ultra hoc incidat in penam mille morabatinorum auri. Et si singulares dicte universitatis sive ea ingredientur terram domini episcopi per modum predictum, satisfaciant dampna que dederit et ultra hoc eorum quilibet incidat in penam ducentorum solidorum. Et quod fractores dicte cequie habeant persequi infra terram domini episcopi per baiulos et gentes suos, nec sustineantur per dominum episcopum predictum nec per universitatem Minorise palam vel occulte. Et si dictus dominus episcopus aut baiulus suis, scientes aliquem fractorem esse dicte cequie, sustinuerint eum infra terrarum suam, incidant in penam mille morabatinorum auri. Et si singulares Minorise vel de terra domini episcopi, scientes talem, sustinuerint fractorem incidat eorum quilibet in penam mille solidos Barchinone. Si vero talis fractor vel fractores qui tamen deliquerint, infra iurisdiccione[m] temporalem dicti domini episcopi confugerint et capti vel reperti fuerint infra iurisdiccione[m] domini regis seu officialum suorum quod quilibet ipsorum officialium habeat eum vel eos remittere puniendos dicto domino episcopo seu officialibus suis, si et quando inde fuerit requisitus, sicut in alio casu superius est iam dictum.

Item quod si propter reparacionem vel refeccionem, purgacionem seu inundacionem dicte cequie, nunc vel in futurum, dampnum dabitur in fructibus, vineis, arboribus, campis aut rebus aliis infra territorium domini episcopi, quod illud incontinenti per dictam universitatem Minorise integraliter emendetur.

Item retinemus et condicimus quod homines termini de Salliente per terram quorum aqua infra dictum terminum transibit, fluat serve decurret, habeant infra dictum terminum omne ademprium et omne servicium in et ex dicta aqua defluente per ipsam cequiam, exep[er]to quod ad molendina et ad irridandum terras illam de cequia non possint accipere. Si tamen voluerint, possint bassias prope dictam cequiam facere et cum portadoris vel aliis vasis possint recipere et portare aquam de dicta cequia et onere in dictis bassis ad aquandum linum vel canape, aut ad putrefaciendum fimum. Sed quod de aqua dictarum bassarum non possint terram aliquam irrigare. Similiter quod alii homines termini de Salliente possint recipere de aqua dicte cequie ad usum hospiciorum suorum et eorum que intra hospitia sunt afenda, et ad aquandum seu dandum potum bestiis, bestiariis et preculib[us] eorundem. Ita tamen quod foramen vel viam non possint facere ad descendendum in dicta cequia, sed

alia possint eam recipere de eadem cequia quovis modo sine lesione dicte cequie ad usus proxime dictos. Sed ad molendinum vel molendina, aut ad rigandum vel ad aliquem usum terrarum vel eorum que in ipsis terris agentur, nallatenus recipere valeant de eadem.

Item retinemus et expresse condicimus quod per dictam universitatem Minorise satisfiat hominibus dicti omini episcopi et ecclesie Vicensi et aliis, qui molendiba habent infra territorium dicti castri Salliente, de omnibus dampnis que ratione occupacionis vel adduccionis dicte aque fluminis Lupprcati sustinebunt in dictis eorum molendis et nihlominus dicto domino episcopo et aliis dominis pro quibus dicta molendina teneantur vel aliud ius habeant in eisdem de censibus et aliis iuribus, quos et que percipiunt et habent et habere et percipere debent super dictis molendinis et de directo dominio eorundem, si et in quantum ex dicta causa detiorabuntur vel minus valebunt.

Item retinemus quod pro satisfaccione dampnorum et expensarum sustentarum et factarum per dominum Galcerandum, bone memorie Vicensis episcopum, pro eo quia ipsa universitas absque eius licencia faciebat fieri dictam cequiam per terminum castri de Salliente et alia reatione dicte cequie et dicte aque propter que decanus Minorise et Bagiarum pro dicto domino, tunc episcopo, fecit denunciari excommunicatos consiliarios et iuratos dicte civitatis Minorise et quosdam alios per constitutiones sacri concilii Terracone, quas fecit observari in dicta civitate Minorise et dictam universitatem supposuit ecclesiastico interdicto, et alios processus fecit contra eam et contra aliquos singulares eiusdem, dentur et solvantur per dictam universitatem quinque mille solidos.

Item retinemus integraliter et etiam plene dicto domino episcopo et acclesie Vicensi merum et mixtum imperium et omnem aliam iurisdiccione in dicta cequia et aqua quatenus est et erit infra terminos castri de Saliente et alia per totum terminum dicti castri, prout et quia ex concessione regia iam habemus.

Ita quod ratione dictarum cequie ve aque, dominus rex vel officiales sui aut cives Minorise vel cequiarius, qui pro tempore ponetur ad custodiam dicte aque vel cequie, non possint ibi acquirere merum vel mixtum imperium vel aliam iurisdiccione.

Convenimus insuper et promitimus quod dominus Vicensis episcopus et successores sui perpetuo ponant et statuunt et ponere et statuere teneantur

bannum decem solidos contra quoscumque, tam masculos quam feminas et tam terra sua quam alios, qui infra territorium castri sui de Salliente et eius termini proicient lapides, terram, aut alia in dicta cequia ex quibus dicta cequia vel aqua dampnificaretur, aut alia dampnificabuntur ipsam cequiam vel aquam vel dictam universitatem on usu earum et quod in dictum bannum incidant quociens fecerint contra ipsum. Et quod nichilominus dampna per eos data, resatcire dicte universitati teneantur.

Item retinemus quod ubicumque in presenti concessione dicitur quod emenda fiat dampna passis ratione dicte cequie vel aque, aut refeccioniseiusdem cequie, si dicta universitas Minorise aut singulares quicumque, qui dampna dederunt vel dabunt zut dederint, de emenda non poterunt convenire cum dampna passis infra mensem, postquam per eos inde fuerint requisisti, quod baiulo domini episcopi castri de Arters sive de Salliente cum suo iudice sine lite dampnum datum habeat extimare et determinare et quod ille habeat expensas solvere que propter hoc fient, cuius culpa cessabit inter eos fieri compositio sive avinencia et ad iudicem oportuerint habre recursum. Et postquam dictum dampnum per dictum baiulum cum suo iudice extimatum fuerit et determinatum, satisficiat is qui dampnum dederit, dampna passo infra quindecim dies de extimacione dampnis et expensis, si et que iudicate fuerint. Quod si infra dictos quindecim dies dicta dampna et expensas non solverit, ex tunc habeat solvere extimationem dampni iudicati in duplo et omnes expensas quas ex tunc dicta de causa dampnificatum facere oportebit. Per hec tamen, que superius sunt dicta, non est intencionis nostre quod preiudicetur, nec preiudicare volumus, alicui qui non sit de terra domini episcopi aut sedis Vicensis, sicut est abbas monasterii Sancti Benedicti de Bagiis et Petrus Ciyar, dominus castri de Ruppeforti et alii quicumque fuerint in iure suo, si quod habent in dicta aqua fluminis Luppricati.

Nec etiam intendimus renuntiare iuri quod dictus dominus episcopus habet ratione castri Salliente et concessionis regie sibi facte in dicta aqua fluminis Luppricati, quominus contra quascomque personas possit illud habere, deffendere et tueri plene et integre sicut posset et poterat ante concessionem presentem, excepta dicta universitate Minorise, adversus quam illud habere non valeat quatenus presenti concessioni repugnaret. Et eciam quod contra dictam universitatem ossit dictum ius habere, defendere et tueri, plene et integre sicut posset et poterat ante presentem concessionem, in eo videlicet

casu tamen si dicta universitas dicte cequie cum instrumento publico renunciaret.

Versa vice ego, dictus Raymundus de Area, syndicus, actor sive procurator universitatis dicte civitatis Minorise, habens potestatem ad hec cum publico instrumento acto idus iulii anno quo infra e clauso per Petrum Natalis, notarium publicum Minorise, nomine sindicatus, actorio et procuratorio predicto recipiens, acceptans, laudans, approobans et confirmans omnia et singula supradicta et eisdem expresse consensuens pro satisfaccione dampni, si quod contingeret dicto domino Vicensi episcopo et eius ecclesie pro receptione aque Luppricati et ductione per terram suam, concedo reverendissimo in Christo, patri domino Michaeli, divina providencia Vicensi episcopo, licet absenti, predicto et ecclesie Vicensi, et vobis, reverendo et religioso domino, fatri Berengario, Dei gratia abbati monasterii de Bisulduno, diocesis Gerundensis, vicario spiritualibus et emporalibus generali dicti domini episcopo supradicti, presenti et pro eo recipienti, quod possitis facere vel edificare seu construere ubicumque volueritis infra terminum dicti castri de Salliente a loco vocato de Pulcro Loco, eiusdem termini, versus villam et pontem de Salliente, qui est in flumine Luppricati, et non a predicto loco de Pulcro Loco, versus villam Sancti Petri de Auro vel locum aut castrum Sancti Poncii, unum molendinum de cupo cum duabus rotis, quodquidem molendinum habeat et recipiat libere aquam de dicta cequia quantam opus habuerit pro una rota tantum et non amplius. Et quod de dicta aqua, antequam veniat ad ipsum molendinum vel postquam exierit de eo, non possitis vel aut quivis alius vineas, ortos vel terram aliam rigare. Pro quoquidem molendino faciendo seu construendo, dono vobis dicto nomine recipienti, octo milia solidorum Barchinone, quos promito vobis solvere infra civitatem Barchinone per terminos inter me et vos comprehensos integraliter et sine aliqua diminutione. Promitens nichilominus quod si processu temporis dicta universitas Minorise dictam cequiam vel eius alveum mutare voluerit, sicut sibi superius est concessum, propter quam matucionem aqua dicte cequie ad dictum molendinum non posset, ita comode sicut modo cum fuerit factum venire, vel nichil de ipsa aqua venire posset ad dictum molendinum vel haberet de loco loginquiori adduci, quod dicta civitas antequam ipsam mutet aut mutare possit, habeat assecurate et assecurabit sufficienter taliter quod ecclesie erit bene tutum et securum quod si dictum molendinum propter mutacionem cequie oportebit mutari quod dicta universitas Minorise ad

expensas suas ipsum molendinum mutabit. Ita videlicet quod dictum molendinum perficiet et completum erit eo tempore quo dicta cequia nova erit perfecta et complea in eo loco unde molendinum, si oportebit ipsum mutari, mutabit ipsa universitas Minoris ad locum ita utilem et rprofituum ipsi ecclesie, sicut erit ille in quo nunc molendinum in dicta cequia per dictum dominum episcopus primitus construetur. Et quod omnia opera occasione dicti molendini ultimo construendi tunc facta, ita bona, pulcra et proficua ipsi ecclesie habeat facere dicta universitas et faciet in et circa dictum moluendinun novum sicut ert illa in et circa molendinum primum. Et si forte dictum molendinum propter mutacionem dicte cequie non oportebit mutari quod dicta universitas assecureret tempore mutacionis dicte cequie, quod faciet fieri omnia opera et solvet expensas alias que necessarie fuerint ad ducendum dictam aquam de dicta cequia nova ad dictum molendinum que aqua ita bene, comode et plene et complete ac libere haberi et recipi valeat de dicta cequia tunc noviter facta ad dictum molendinum et in dicto molendino, sicut habeatur et recipiebatur ante mutacionem dicte cequie. Et quod predicta omnia fiant ad cognicionem duarum personarum, eligendarum comuniter per dictum dominum episcopum et universitatem predictam, antequam aquam per novam cequiam licet perfectam relictam veteri derivetur.

Intelligatur tamen semper quod dominus Vicensis episcopus vel alii pro eo, ratione vel occassione dicti molendini, numquam teneantur aliquid solvere vel contribuere in faccione, mutacione, refeccione, purgacione, inundacione vel alia aptacione dicte cequie vel reclose eiusdem cequie vel pontium eiusdem ceuie vel aliis expensis quocumque modo faciendis pro dicta aqua ducenda vel derivanda per dictam cequiam. Et eo causa quo dictum molendinum oportebit mutari lapides, ligna, fustes, instrumenta ferrea et alia quecumque apparamenta et cementa et omnia que pro edificio molendini et circumadiacentium domorum et operum essent ibi posita vel affixa vel alia operata essent dicte civitatis, non quo dea possent ibi retinere in sua figura nec solum seu patium ibi habere, sed quod possent inde ea amovere seu amoveri facere et cuicumque voluerint vendere seu donare, vel ubicumque voluerint extra terminum dicti castri Salliente trasportare seu facere trasportari, infra annum postquam secundum molendinum moleret seu molere posset de aqua per secundam cequiam discurrente. Elapso vero dicto anno, amnia que ibi remanserint de predictis domino episcopo libere remaneant.

Promito etiam vobis, nomine quo supra, quod si propter purgandem dictam cequiam, quatenus esset supradictum molendinum, per aversorium aut aversoria seu destelador o desteladors dicte cequie sive aqua ipsius cequie averteretur ne discurreret per dictam cequiam sed per dictos desteladors extra ipsam cequiam prohiceretur, quod hoc fiet per illum aversorium vel aversoria sive destelator o desteladors, qui sunt vel erunt in diccta cequia, in ponte edificato super mansum de Conangle, termini Salliente, et in quo ponte est divisio termonorum castri de Sallienteet castri de Balcereny vel in paribus aliis superioribus dicte cequie supradictum pontem. Et si predicta purgacio dicte cequie fieret in allis partibus eiusdem, que erunt subtus dictum molendinum, quod aversio illius aque fieret per illos desteladors, qui erunt subtus ipsum molendinum. Ita quod si dictum molendinum per vos noviter construendum ratione mutacionis dicte cequie, ut dictum est, mutaretur quod tunc partes dicte cequie, quas dicto subtus dictum molendinum intelligerentur, subtus hunc molendinum postea mutatum ut sic non posset deffecere quin dictum molendinum vel molendina de Salliente possent habere aquam.

Item nos, dictus vicarius, nomine quo supra, et ego, dictus Raymundus de Area, nomine quo supra, convenimus quod pene peccuniarie apposite in omnibus et singulis casibus supradictis de quibus supra specialiter non est cautum, quibus adquirantur, adquirantur et dividantur sub forma sequenti videlicet, quod de penis in quibus Vicensis episcopus et eius baiulus terre dicti domini episcopi inciderit, habeat medietatem civitas Minorise et aliam medietatem curia ecclesistica que eas distringet et solvi faciet. Et quod de penis in quibus incidet universitas Minorise, habeat midietatem dominus episcopus Vicensis, qui pro tempore fuerit, et aliam medietatem curia infra cuius iurisdiccione ipsa universitas deliquerit. Et de penis in quas incident singulares persone, sive fuerint de Minorisa sive de iurisdiccione domini episcopi vel aliunde, habeat midietatem pars contra quam deliquerit et aliam medietatem curia, sive dominus in cuius territorio sive iurisdiccione deliquerint. Per hoc tamen non intelligi,us quod de bannis que comitentur infra iurisdiccione domini episcopi, pars Minorise habeat aliquam partem cum sint et esse debeant domini episcopi supradicti.

Per premissa autem nos, dictus vicarius domini Vicensis episcopi, reputamus esse satisfactum dicto domino episcopo et ecclesia Vicensis super dampnis et expensis, eis illatis et per eos factis, pro dictis aqua et cequia et ratione invasionis et occupacionis factarum in termino castri de Salliente pro facienda

dicta cequia et ductu dicte aque et ratione et occassione earum, in tantum quod non restat aliud faciendum per dictam universitatem vel vos ratione eiusdem ad obtinendum relacionem interdicti, positi ratione predicta in dictam universitatem, et ad obtinendam revelacionem dicte constitutionis Terracone et absolucionem pro illis qui excommunicati sunt auctiritate eiusdem, sive sint denunciati sive non. Quibus omnibus et singulis supradictis, dictus vicarius reverendi domini episcopi consensiit et ea laudavit, approbavit et ratificavit. Et insuper, omnia et singula supradicta, sive per eum sint dicta sive per dictum venerabilem Raymundum de Area sive per ambas partes simul, quatenus prout sunt superius expressata, sint per reverendum dominum Vicensis episcopum , qui nunc est et pro tempore fuerit, aut dictorum eius vicarium nominibus quibus supra facienda, attendenda et complenda et alia observanda promisit per firmam et legalem stipulationem dicte universitati civitatis Minorise, licet absenti, et Raymundo de Area, sindico, actori et procuratori predicto, et mihi, notario infrascripto, nomine et pro parte dicte universitatis civitatis Minorise, et omnium aliorum et singulorum, quorum interest et interesse poterit, legitime stipulantibus et recipientibus facere attendere et complere et alia observare et nunquam contrafacere vel venire aut violare iure aliquo forma vel ratione aut causa.

Similiter dictus venerabilis Raymundus de Area, actor, syndicus et procurator predictus nomine quo supra et ex potestate sibi tradita per dictarum universitatem in dicto publico instrumento, eisdem nominibus et singulis supradictis, consensiit et ea laudavit, approbavit et ratificavit. Et insuper omnia et singula supradicta, sive per eundem venerabilem Raymundum sint dicta sive per dictum dominum vicarium sive per ambas partes simul, quatenus prout sunt superius expressata, sint per dictam universitatem, aut eundem Raymundum nomin edicte universitatis facienda, attendenda et complenda et alia observanda promisit per forman et legalem stipulationem dicto domino episcopo, licet absenti, et dicto domino eius vicario, presenti, et mihi, notario infrascripto, nomine et pro parte dicti domini episcopi et ecclesie Vicensis et omnium aliorum et singulorum quorum interest et interesse poterit, legitime stipulantibus et recipientibus facere attendere et complere et alia observare et nunquam contrafacere vel venire aut violare iure aliquo forma vel raione ac causa.

Acta fuerunt hac Vici, die sabbati intitulata tercio decimo kalendas decembris, anno Domini millesimo CCC^o quadragesimo quinto, firmatum et laudatum per

dictos dominum vicarium et venerabilem Raymundum de Area in palatio episcopali civitatis Vicensis. Et per honorabiles capitulum Vicensis infrascriptos in claustro novo sedis Vicensis, in quo ad sonum campane, ut moris est, tunc ratione negotii predicti pro capitulo congregati erant.

Sig + num nostri, fratris Berengarii, Dei gratia abbatis et vicarii. Sig + num Raymundi de Area predictorum, qui predicta omnia et singula ut superius continetur firmamus et laudamus nominibus antedictis. Sig + num nostri, Berengarii de Portella. Sig + num Arnaldi Bernandi de Heremo. Sig + num Iacobi de Sanctoclemente. Sig + num Berengarii de Lercio. Sig + num Petri de Marbuscha. Sig + num Petri de Avencho. Sig + num Berengarii de Colubario. Sig + num Bernadi de Fenestris. Sig + num Petri Iohannis de Avencho, canonicorum Vicensis predictorum, qui predicta consilio et assensu nostri facta, firmamus et laudamus ut supra continentur.

Testes huius rei sunt discreti Raymundus de Villamuntano, Farrarius de Turricella, beneficiati, et Berengarius Vitalis, scriptor, civis Vicensis.

Nos, frater Berengarius predictus, abbas monasterii Sancti Petri de Bisulduno, in spiritualibus et temporalibus vicarius generalis reverendi patris domini Michaelis, divina providencia Vicensis episcopi, premissa concedimus, laudamus et firmamus et manu propria subscribimus.

Ego, Berengarius de Portella, canonicus Vicensis, tractatibus premissorum interfui et eis consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Iacobus de Solerio, Vicensis canonicus, tractatibus premissorum interfui et eis consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Arnaldus Guilelmi de Scintillis, canonicus Vicensis, qui predictis interfui et subscribo. Ego, Bernardus de Ermo, Vicensis canonicus, tractatibus premissorum interfui et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Petrus de Marbuscha, canonicus Vicensis, tractatibus premissorum interfui et eis consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Petrus de Surigueriis, Vicensis canonicus, tractatibus premissorum interfui et eis consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Iacobus de Sanctoclemente, Vicensis canonicus, tractatibus premissorum interfui eis que consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Guilelmus de Sala, Vicensis canonicus, tractatibus premissorum interfui et eis consensii et ideo premissa laudo et firmo manu propria subscribo. Ego, Berengarius de Columbario, canonicus

Vicensis, tractatibus premissorum interfui et eius consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Petrus de Avencho, canonicus et subsacrista Vicensis, tractatibus premissorum interfui et eis consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Bernardus de Fenestris, Vicensis canonicus, quia premissorum tractatibus interfui, ea laudo et firmo manu propriaque subscribo. Ego, Petrus Iohannis de Avencho, canonicus et thesaurarius Vicensis, tractatibus premissorum interfui eisque consensii et ideo premissa laudo et firmo et manu propria subscribo. Ego, Geraldus de Emfesta, canonicus Vicensis, predicta laudo et firmo et manu propria subscribo.

Nos, Michael, Dei gratia episcopus Vicensis, premissa omnia et singula in hoc instrumento publico contenta, ratificantes, a pprobantes, laudantes et concedentes, ea omnia et singula promittimus per legalem stipulacionem per nos et omnes successores nostros tenere et observare et non contravenire sub bonorum nostre Vicensis ecclesie obligatione et ipotheca. Et nichilominus ad maioris roboris firmitatem, hanc subscripcionem propria manu subscripsimus, et sigillum nostrum huic publico instrumento apponi fecimus in pendent.

Signum + petri, Dei gracia regis Aragonum, Valencie, Naoricarum, Sardinie et Corsice Comitisque Barchinone, Rossillionis et Ceritanie, qui recognitis premissis eis diligenter examinatis predictis omnibus et singulis consentimus et ea laudamus, confirmamus et approbamus et per officiales nostros et successorum nostrorum presentes et qui pro tempore fuerint ea perpetuo et inviolabiliter observari volumus, statuimus ac mansamus. Appositum hic de mandato nostro per manum fidelis sriptoris nostri Raymundi Maranges. Et ad maiorem premissorum corroboracionem presentem cartam nostre magestatis sigillo apendicio iussimu cmuniri in civitate Gerunde, III° nonas decembris, anno Domini millesimo CCC^o XL° quinto. H. cancellarius.

Sig + num mei, Guilelmi de Terrariis, notarii publici Vicensis auctoritate domini Vicensis episcopi, qui frmas dictorum reverendi domini abbatis et venerabilis Raymundi de Area et honorabilium capituli in locis predictis recepti et aliis premissis, una cum prenominais testibus vocatus et rogatus, interfui manu propria, me subscribo meoque signo consueto signavi in testimonium premissorum.

Sig + num Bernardii Guasch, notarii publici Vicensis auctoritate domini Vicensis episcopi, que hec scribi fecit et clausit cum raso et rescripto in vicesima quinta ubi dicitur <<data vel>> videlicet linea."²

2.3 Document 38 del Llibre Verd de Manresa

"1346, juny, 12. Vilanova d'Avinyó

Clement VI, Papa d'Avinyó, confirma els capítols i condicions de la concòrdia entre la ciutat de Manresa i el bisbe de Vic sobre el pas de la sèquia pel terme de Sallent. Inclou el text del document 37.

Clemens episcopus, servus servorum Dei, ad perpetuam rei memoriam. Que per amicabilem concordiam terminata sunt, decet benigno favore nos prosequi et ne in recidivum pristinae discordie relabantur, eis robur adicere apostolice firmitatis ut illibata permaneant cum nostro fuerint presidio communita. Sane peticio carissimi in Christo filii Petri, regis Aragonum, illustris ac venerabilis fratris nostrorum Michaelis, episcopi, et dilectorum filiorum capituli Vicensis ac universitatis ville Minorissae, Vicensis diocesis, nobis exhibita, continebat quod olim inter bone memorie Galcerandum, episcopum Vicensis tunc in humanis agentem, et dictos capitulum, ex parte una, et eosdem universitatem, ex altera, pretextu cuiusdam aqueductus seu alvei aut sequie, quem seu quam in territorio et districtu castri de Saliente, dicte diocesis, quod quidem castrum est franchum alodium episcopi et ecclesie Vicensis, dicti universitas absque licencia prefati Galcerandi episcopi, pro recipienda et conducenda aqua ex flumine Luppricati ad dictam villam Minorisse faciebat, ex quo quidem aqueductu seu alveo at sequi eidem episcopus et homines predicti castri de Saliente, subditi episcopi et ecclesie predictorum, non modica dampna et iacturam incurrerant et continue incurrebant. Necnon occasione quorundam processuum contra predictos universitatem et quasdam singulares personas ipsorum et nonnullos alios, mandato ipsius Galcerandi episcopi propter hoc habitum, materia dissensionis exorta et super hiis lite in palacio apostolico ventilata, tandem eodem Galcerando episcopo sicut Domino placuit sublato de medio, sibi que dicto Michaeli episcopo in ipsius ecclesie regimine substituto, cum prefati universitas redeuntes ad cor, vellent cum eadem

---

² **TORRAS, Marc:** *El llibre Verd de Manresa (1218-1902)*. Fundació Noguera, Barcelona, 1996.

ecclesia super hiis concordare pro reformatione concordie huiusmodi, electi et assumpti fuerunt hinc inde certi pro utraque earundem parcium tractatores, quibus mediantibus post tractatus super hiis invicem habitos, dilectus filius Berengarius, abbas monasterii Sancti Petri de Bisulduno, ordinis sancti Benedicti, Gerundensis diocesis, eiusdem Michaelis episcopi in spiritualibus et temporalibus vacarius generalis de consilio et assensu dictorum capituli, et Raymundus de Area, dicti loci de Minorissa laicus, iurisperitus, actor, syndicus et procurator, constitutus per consiliarios dicte ville de Minorissa de assensu iuratorum eiusdem ville. Ad hec omnia vicariues plenam potestatem ac syndicus predicti speciale madatum habentes quilibet eorum videlicet pro parte sua pacem, concordiam utilem et honorabilem eidem ecclesie invicem in euntes ad quandam transactionem et compositionem amicabilem devenerunt. Cuiquidem transactionem et compositionem rex, qui est dominus dicti loci de Minorissa, necnon Michael episcopus et capitulum ac vicarius et syndicus predicti consenserunt illamque laudaverunt, approbaverunt et ratificaverunt, ac prefatus rex etiam confirmavit eandem, prout in quodam instrumento publico inde confecto sigillis regis et episcopi ac signo regis necnon episcopi et vicarii predictorum et nonnullorum canonicorum eiusdem ecclesie Vicensis qui ratione huiusmodi negotii pro capitulo fuerunt congregati subscripcionibus communito, cuius tenorem de verbo and verbum presentibus inseri fecimus plenius continetur. Quare prefati rex necnon episcopus et capitulum ac universitas nobis humiliter supplicarunt ut transactioni et compositioni huiusmodi, ut perpetuis consistat firma temporibus robur apostolice firmitatis addecire dignaremur. Nos igitur, qui ea que pacis et concordie sunt inter Christi fideles, libenter exquirimus et exquisita promptis affectibus promovemus huiusmodi transactionem et compositionem, ratam et gratam habentes illam auctoritate apostolica ex certa sciencia confirmamus et presentis scripti patrocinio communimus, suppletes omnem defectum, si quis intervenierit in eadem de plenitudine apostolice potestatis. Tenor autem dicti instrumenti talis est.

<<Noverint universi quod cum controversia esset inter reverendum in Christo patrem dominum Vicensis episcopum, ex una parte, et universitatem civitatis Minorise>> et cetera, iam est supra in XLII folio presentis libri.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostre confirmationis et supplectionis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc

attemptare presumpserit, indignacionem omnipotentis Dei et beatorum Petri et Pauli apostolorum eius se noverit incursurum.

*Datum apud Villamnovam, Avinionensis diocesis, II idus iunii, pontificatus nostri, anno quinto.*³

---

³ **TORRAS, Marc:** *El llibre Verd de Manresa (1218-1902)*. Fundació Noguera, Barcelona, 1996.